

9934

(1379) mars 10

(Rom)

Fru Katarina (Ulfsdotter) avlägger vittnesmål angående valet av påven Urban VI. Fru Katarina, dotter till framlidna sankta Birgitta och bördig från mäktiga och högättade personer i Sverige, vistas i Rom såsom pilgrim, vilket hon även gjorde vid tiden för valet av påven Urban VI och säger sig ha kännedom om valet, insättandet och kröningen. Redan innan kardinalerna gick in i konklaven diskuterade de valet som skulle förrättas. På frågan hur hon visste dessa saker svarar hon att hon kände till det genom flera trovärdiga prelater. På frågan om det funnits ett rykte bland Roms invånare svarar hon nekande. Hon säger sig också veta att de kardinaler som var motståndare i konklaven ändå var eniga i valet av herr Urban, som då var ärkebiskop av Bari. På frågan hur hon visste detta svarade hon att hon hört av kardinalen av Poitiers och flera andra kardinaler att de valt påven enhälligt och med god vilja. Dessa uppmanade henne att lita helt på att denne verkligen var sann och legitim påve och att han blivit kanoniskt vald genom den Helige Andes vilja. På frågan om det vid valet förekommit påtryckningar från eller oro bland Roms invånare svarar hon nej. Men efter valet uppstod oroliga rykten bland Roms befolkning som framhöll att påven inte var från Rom.

På frågan om hon efter påvens val såg denne krönas i närvaro av alla kardinaler, svarar hon jakande. På frågan var detta skedde svarar hon att det varit på trappan till Peterskyrkan. Hon såg påven iklädas nya kläder och hon såg även hur kardinalerna kom till honom och kysste hans fot, hand och mun och gjorde allt som brukar göras för alla romerska påvar. På frågan om det funnits någon rädsla vid detta tillfälle svarar hon nej. Tvärtom hade kardinalerna dragit sig tillbaka mycket nöjda och upprymda av glädje över att ha valt en person till påve som de var förvissade om skulle vara hälsosam för den heliga romerska kyrkan. Vidare säger hon att kardinalerna medföljde Urban VI ända till Laterankyrkan med fullt munderade vita hästar och iförda mitror på kardinalers vis. Där visade de honom sin vördnad samt, enligt vad flera sade, gav honom sin bekräftelse och utfärdade ett dokument för att stadfästa valet. På frågan om det uppstod oroliga rykten svarar hon nej.

På frågan varför det sägs att kardinalerna övergav påven efter valet – det hade alltså funnits oroliga rykten bland befolkningen i Rom – svarar hon att det inte fanns några rykten vid tiden för valet men att kardinalerna tvekade eftersom Roms befolkning bad om att få en påve från Rom. Då kardinalerna inte bejakade deras önsningar blev de rädda därför att de valt en påve som inte var romare. För att befolkningen inte skulle låta döda den valde påven lät kardinalerna påskina att (kardinalen) av Peterskyrkan (Francesco Tebaldeschi) var påve.

På frågan vad som var orsaken till schismen svarar hon att hon trodde att det var Herren som i sin rättvisa ville straffa dem. Hon intygar att kardinalerna talat med henne och givit sitt gillande till Urban VI:s person. På frågan om hon berättat det ovannämnda av hat, kärlek, rädsla, begär, mot betalning, av vänskap, fiendskap, illvilja eller av annan mänsklig anledning svarar hon nej. På frågan om någon lovat henne något eller om någon instruerat henne om hennes vittnesmål, svarar hon nej på alla punkter.

Notarien undertecknar egenhändigt och beseclar med sitt sigill.

Avskrift i Arm. LIV, vol. 17, fol. 47v–48r, Vatikanarkivet.

SDHK nr 42787.

Tryckt: (T.) H(öjer), i HT 1907, s. 43–44 (efter K. H. Karlsson, Avskrifter ur Vatikanarkivet, Sv. Riksarkivet).

Om samlingen Armaria LIV i Vatikanarkivet, som bland annat innehåller texter om påveschismen som inleddes 1378 (*Libri de Schismate*) se K. A. Fink, *Das Vatikanische Archiv* (2. uppl., 1951), s. 33; L. E. Boyle, O. P., *A Survey of the Vatican Archives and of its Medieval Holdings* (1972), s. 39–40.

Angående Francesco Tebaldeschi, kardinalpräst av S. Sabinae, även kallad kardinal av Peterskyrkan, se C. Eubel, *Hierarchia catholica medii aevi* (1898), s. 20.

Om valet av Urban VI (Bartolomeo Prignano) vid konklaven 7–9 april 1378 och angående schismens utbrott se W. Ullmann, *The Origins of the Great Schism* (1948), s. 9 f.

Angående Katarinas vittnesmål se HT 1907, s. 41–43, Ullmann, a.a., s. 41–43, och A. Jönsson, Alfonso of Jaén (1989), s. 72.

Skrivaren (samma hand som i huvudtexten) har i marginalen kommenterat sanningshalten i vittnesmålet. Kommentarerna är till vissa delar oläsliga på grund av svagt bläck och slitage.

Språket i vittnesprotokollet är mycket rapsodiskt och delvis anakolutiskt. Det kan även påpekas att skrivaren uppvisar osäkerhet vad gäller latinets ortografi och morfologi.

Utgåvan baseras huvudsakligen på ett analogt foto från första halvan av 1900-talet (Bååthska samlingen, Riksarkivet). Ett nytt foto (2014) visar att handskriftens skick har försämrats, vilket lett till flera textförluster.

Anno, iudictione et pontificatu quibus supra, die uer[o]^a decima mensis Marcij predicti, magnifica et potens domina Caterina^b filia uie^c recolende atque sancte Brigide quondam de principibus potentibus atque altis Su[ec]ie^d trahens originem in Roma exist[en]s^e et ibidem trahens moram causa peregrinationis et temporibus, quibus [fu]it^f electio celebrata sanctissimj in Christo patris et dominj nostri dominj Vrbanj divina prouidencia pape · vj · jurata, dixit se tantum scire super electione, inronjzatione et eciam coronatione antedicti summj pontificis · uidelicet quod, antequam ponerent se cardinales in conclauē, loquebantur et iam ordinabant^g de electione iustius fienda et celebranda. Interrogata quomodo scit responditur,^h quod a diuersis fide dignjs et prelatis. Interrogata, si protunc aliquis rumor Romanorum erat, dixit quod nonⁱ / Plus dixit se scire in dicto negocio, uidelicet quod in conclauē existentes cardinales aduersarij concordēs^l vnanjmjter fuerunt de dicto domino Vrbanō eljgendo tunc archiepiscopo Barensi / Interrogata · quomodo scit responditur, quod hoc audiuit a domino cardinalj Pictauiensi et a multis ali[i]s^k cardinalibus, quod dictum summum pontificem elegerant concorditer et cum bona voluntate atque perfecta · ortantes^l dictam dominam testem prenominatam, quod firmjter crederet et firmjter teneret iustum f[or]e^m verum et legitimum papam et electum canonice et nutuⁿ Spiritus Sancti / Interrogata, si in electione^o fuit inpressio seu timor Romanorum, respondit quod^p non, sed bene post^q electionem^r fuit aljqualis rumor / et inultus Romanorum ob[s]tancium^s habere Romanum pontificem.

Interrogata dicta nobilis et magnifica domina, si post eius electionem vjdit eum coronari presentibus omnibus cardinalibus, dixit quod sic / Interrogata ubj, dixit quod in scalis ecclesie sancti Petri, et vidit eum induj^t noujs vestibus et cardinales venjentes ad eum osculantes ad eum pedem, manum et os, et omnia facientes, que solita sunt fieri omnibus pontificibus Romanjs.

Interrogata, si aljquis timor^u fuit tunc ibj, dixit quod non.^v Ymmo contentj re[cess]-erunt^x cardinales prefati^y gaudentes^z se fecisse et elegis[s]e^{aa} talem in summum pontificem, quem asserebant fore ecclesie sancte Romane salubrem / Plus dixit, quod antedicti cardinales cum dicto summo pontifice^{ab} cum equis^{ab} fallaratis^{ac} colore^{ad} albo et mjtris more cardinalium sociauerunt prefatum dominum nostrum Vrbanum papam · vj · usque ad ecclesiam inlusiue sancti Johannjs^{ac} Latranensis^{af}, et quod ibidem prefati cardinales exhibuerunt^{ag} reuerenciam eidem domino nostro et, prout dicebatur per multos ibidem, confirmauerunt^{ah} antedictum dominum nostrum et ibidem instrumenta facta^{ai} fuerunt de electione ratificanda / Interrogata, si fuit aljquis timor uel rumor, dixit quod non /

Interrogata ergo quomodo dicitur, quod cardinales^{aj} asconderunt^{ak} eum post electionem – a Romanjs ergo rumor et timor fuit – respondit, quod tempore^{al} electionis nullus rumor seu timor fuit, sed cardinales dubjtantes^{am} cum fuissent requisiti^{an} a Romanis,^{an} quod^{ao} papam Romanum haberent, et non anjssent^{ap} eorum petitionibus, timuerunt, cum alium

elegissent preter Romanum, quod dictum electum non interf[er]erent^{aq} aut interfici facerent, propter quod finxerunt dicti cardinales dominum sancti Petri fore papam /

Interrogata, que fuit ergo causa iustius scisme^{ar}, respondit et dixit, quod credit quod rigor justicie Dominj nostri, qui eis non erat blandus in eorum petitionibus et corrigere^{as} eos obtabat^{at}. | Et vere testificatur prefata^{au} nobilis domina testis, quod^{av} dominj cardinales de virtute, sagacitate, prudentia et^{ax} honestate multum eidem testi loquentes personam sanctissimj patris dominj Vrbanj^{ay} · vj commendabant et approbabant · Interrogata, si dixit, [que]^{az} supra per ipsam testem testificata et deposita sunt, odio, amore, timore, prece, precio, amicitia uel inimicitia uel malivolencia seu alia humana gracia, dixit quod non. Interrogata, si, [cum]^{ba} adsit [ad]^{bb} testificandum, fuit eidem testi loquenti aliquid datum promissum seu alias docta, monita aut subornata ad huiusmodi testimonium ferendum, dixit quod non ad singula se referendo /

Ego me subscribo manu mea cum sigillo meo.

^a Så HT; bokstaven o borta p.g.a. skada ms. ^b Sista bokstaven a delvis oläslig p.g.a. skada ms. ^c Står troligen så ms; tue HT. ^d Suasie ms. ^e Så HT; bokstaven e delvis oläslig p.g.a. skada ms. ^f Så HT; bokstäverna fu delvis oläsliga p.g.a. skada ms. ^g Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Non est uerum ms. ^h Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Et rationale quia non r[...] sufficienter (d.v.s. sufficienter) ratio[...] dicti suj ms. ⁱ Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Contra est uerum notorie ms. ^j Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Contrarium est uerum nam constat aliquid ex eis non consensisse et denuo testificatur verius ex scriptis testibus qui [...] se el[...] per [...] et [...] ms. ^k Så HT; alis ms. ^l D.v.s. hortantes. ^m Mellan f och e 2 oläsliga skrivtecken ms; fiere HT. Jfr dock före längre ned i texten. ⁿ Rättat från nuta med utprickad bokstav a ms. ^o Nota i marginalen ms. ^p Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning [Quo]modo scit quia dicit contrario [...] notorie ms. ^q Bokstaven o svårläst ms. ^r Slutet av ordet svårläst ms. ^s obtancium (med rättelse av bokstaven t); över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning [...] aque[...] fuit rumor ms. ^t Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Non uidetur verum ms. ^u Med bokstaven i tillagd över raden; tremor HT. ^v Härefter hänvisningstecken till marginalanteckning [Quo]modo scit jsta ms. ^x Ordet svårläst ms; möjligen kan läsas rescecerunt, så HT. ^y prefatti ms. ^z gaudentes ms, HT.

^{aa} Så HT; eligise ms. ^{ab-ab} tunequis HT. ^{ac} D.v.s. phaleratis. För ordet med betydelsen 'fullt rustad, munderad (om häst)', se GMLS: phaleratus b. ^{ad} Bokstaven c oläslig ms. ^{ae} Härefter utprickad bokstav d ms. ^{af} D.v.s. Lateranensis. ^{ag} D.v.s. exhibuerunt; bibuerunt med rättelsen tribuerunt HT. ^{ah} Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning [...] per eum [...] confirma[...] ms. ^{ai} Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Contrarium ad [...]tatem maximam ms. ^{aj} Härefter hänvisningstecken till marginalanteckning Uerum ms. ^{ak} D.v.s. absconderunt. ^{al} Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Ergo non erant sine timore ms. ^{am} Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Quomodo (härefter två skrivtecken överstrukna) dicis idem quem [...]cas electum es[...] in palacio a[...] tunc cum Rom[...]corum aliquid [...] eum es[s]e ele[ctum] ms. ^{an-an} Hopskrivet ms. ^{ao} [...] sc[...]co contrarium [...] i marginalen ms. ^{ap} D.v.s. annuissent. ^{aq} interfecerent ms, HT. ^{ar} Så för väntat scismatis. ^{as} D.v.s. corrigere. ^{at} D.v.s. optabat. ^{au} prefacta ms, HT. ^{av} Efter rättelse från understruket quedam ms. ^{ax} Bokstaven t tillagd över raden ms. ^{ay} Över detta ord hänvisningstecken till marginalanteckning Non est uerisimile ut sequens esperiencia (d.v.s. experiencia) docet ms. ^{az} Ordet borta p.g.a. skada ms.

^{ba} Så supplerat HT. ^{bb} Här supplerat.